

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 9, Αρ. 5Α (2017)

Ο Σχεδιασμός της Μάθησης

Τόμος 5, Μέρος Α

Πρακτικά

9^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή
& εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Αθήνα, 23 – 26 Νοεμβρίου 2017

Ο Σχεδιασμός της Μάθησης

Επιμέλεια
Αντώνης Λιοναράκης
Σύλβη Ιωακειμίδου
Μαρία Νιάρη
Γκέλη Μανούσου
Τόνια Χαρτοφύλακα
Σοφία Παπαδημητρίου
Άννα Αποστολίδου

ISBN 978-618-5335-00-7
ISBN SET 978-618-82258-5-5

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση 2.0: Ψηφιακός
Γραμματισμός στα Οπτικοακουστικά Μέσα σε
Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης

Sofia Theodor Papadimitriou

doi: [10.12681/icodl.1050](https://doi.org/10.12681/icodl.1050)

Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση 2.0: Ψηφιακός Γραμματισμός στα Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης

Educational Radiotelevision 2.0: Digital Literacy in Audiovisual Media in Internet Learning Environments

Σοφία Παπαδημητρίου

Καθηγήτρια - Σύμβουλος ΕΑΠ

Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

sofipapadi@gmail.com

Abstract

Nowadays we are surrounded by numerous technologies; dominant among them are the Television and the Internet. Their convergence is both a challenge and a promise for education. Using broadband connections, schools take advantage of the audiovisual material in ‘*streaming media*’ format on demand. The teaching process based on streaming media and ‘*virtual learning environments*’ will definitely affect the way teachers organize their classes. Students will be engaged in full interactive experiences becoming from passive absorbers of information to active participants. The Educational Radiotelevision has been transformed into a multimedia platform in 2011 dynamically entering in the digital era and connecting with young people and their communities. It is connected with the major social networking sites and offers to groups of students and teachers, the environment and the tools to develop their own digital audiovisual projects. The paper presents the outcomes from the school video competitions organized by the second generation of Educational Radiotelevision (2.0) and also thoughts and proposals for a new role in the environment of challenges emerged by the convergence of television and the internet and also the characteristics of education in 21st century.

Keywords: *Educational Television, streaming media, video on demand, interaction, WebTV, cross-media, hybrid platforms*

Περίληψη

Η εποχή μας κατακλύζεται από ένα σύνολο τεχνολογιών με κυρίαρχες την τηλεόραση και το διαδίκτυο, η σύγκλιση των οποίων προσφέρει νέες προκλήσεις στην εκπαίδευση. Αξιοποιώντας τις συνεχώς εξελισσόμενες τεχνολογίες του διαδικτύου, τα σχολεία με ευρυζωνική πρόσβαση έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιούν οπτικοακουστικό υλικό σε νέες πλατφόρμες διάθεσης με τη μορφή “μέσων ροής” την επιθυμητή στιγμή. Τα ολοκληρωμένα μαθησιακά περιβάλλοντα που στηρίζονται στα “μέσα ροής” επιφέρουν αλλαγές στη διδασκαλία εμπλέκοντας τους μαθητές σε πλούσιες αλληλεπιδραστικές μαθησιακές εμπειρίες και μετατρέποντάς τους από παθητικούς δέκτες σε ενεργούς συμμετέχοντες. Η Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση στο πλαίσιο της ψηφιακής της μετάβασης, στοχεύει στην υποστήριξη του ψηφιακού γραμματισμού στα Οπτικοακουστικά Μέσα στο σύγχρονο σχολείο, προσφέροντας στις ομάδες των μαθητών και εκπαιδευτικών, το περιβάλλον και τα εργαλεία για να

αναπτύξουν τα δικά τους οπτικοακουστικά και γενικότερα ψηφιακά έργα. Στο άρθρο παρουσιάζονται συμπεράσματα από την εξαετή εμπειρία της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης 2.0 και προβληματισμοί και προτάσεις για έναν νέο ρόλο της εν μέσω των προκλήσεων που αναδύονται από τη σύγκλιση των τεχνολογιών τηλεόρασης και διαδικτύου καθώς και από τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης του 21^{ου} αιώνα.

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαιδευτική Τηλεόραση, μέσα ροής, βίντεο κατ' απαίτηση, αλληλεπίδραση, WebTV, δια-μεσικά έργα, υβριδικές πλατφόρμες

1. Εισαγωγή

Οι διαρκείς εξελίξεις στο πεδίο των Μέσων, ιδιαίτερα η μετάβαση από τη μαζική στη διαδικτυακή επικοινωνία τροφοδοτεί τον μετασχηματισμό της μαθησιακής διαδικασίας. Σ' έναν κόσμο που κατακλύζεται τόσο από νέα όσο από και παραδοσιακά Μέσα επικοινωνίας, θεωρείται χρήσιμο και σημαντικό, οι μαθητές να επενδύουν όχι στην «απόκτηση», απομνημόνευση ή συσσώρευση γνώσεων αλλά στην καλλιέργεια της ικανότητας να ανακαλύπτουν, αναλύουν, μοιράζονται, συζητούν τη γνώση (*learning to learn*), να έχουν τις δεξιότητες να την προσεγγίσουν κριτικά και να γίνουν οι ίδιοι παραγωγοί νέας γνώσης.

Τα **Ψηφιακά Μέσα** και ιδιαίτερα τα **Οπτικοακουστικά** έχουν διεισδύσει στην καθημερινότητα των μαθητών εντός και εκτός σχολείου προσφέροντας δυνατότητες ανακάλυψης, συμμετοχής και δημιουργικής παραγωγής στο πλαίσιο εκπαιδευτικών δράσεων. Μεταξύ αυτών των δράσεων ψηφιακού γραμματισμού, κύριο ρόλο έχει η δημιουργία βίντεο στο σχολείο, η οποία ενθαρρύνει την αναζήτηση και πρόσβαση σε πόρους, καλλιεργεί την κριτική σκέψη και υποστηρίζει τη δημιουργική παραγωγή, συμβάλλοντας στον ψηφιακό γραμματισμό στα Οπτικοακουστικά Μέσα όπως καταγράφεται και προτείνεται στις συστάσεις της European Commission (EC, 2007; EC, 2010) και της Unesco (2011). Στις δράσεις ψηφιακού γραμματισμού, οι μαθητές συνεργάζονται με ενθουσιασμό σε αυθεντικά περιβάλλοντα μάθησης, ωφελούνται από την ομαδική εργασία, τη δημιουργικότητα και την κοινωνική αλληλεπίδραση.

Στο άρθρο προσεγγίζεται εισαγωγικά ο παραδοσιακός ρόλος της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης (ET), παρουσιάζονται τα Νέα Μέσα και οι υβριδικές πλατφόρμες καθώς και οι νέοι ρόλοι που διαμορφώνονται στις ευρωπαϊκές χώρες σήμερα, εν μέσω των νέων εκπαιδευτικών τεχνολογιών. Στη συνέχεια καταγράφονται και αποτιμώνται εκπαιδευτικές δράσεις, τις οποίες έχει αναπτύξει η Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση του Υπουργείου Παιδείας στο πλαίσιο της ψηφιακής της μετάβασης, στοχεύοντας στην υποστήριξη του ψηφιακού γραμματισμού στα οπτικοακουστικά Μέσα στο σύγχρονο σχολείο και διαμορφώνοντας έναν νέο ρόλο ανταποκρινόμενη στις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής και των Νέων Μέσων. Ολοκληρώνοντας το άρθρο καταγράφονται συμπεράσματα από την πενταετή εμπειρία της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης 2.0 καθώς και προβληματισμοί και προτάσεις για μελλοντικές δράσεις εν μέσω των προκλήσεων που αναδύονται από τη σύγκλιση των τεχνολογιών τηλεόρασης και διαδικτύου καθώς και από τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης του 21^{ου} αιώνα.

2. Εκπαιδευτική Τηλεόραση: η ...άλλη τηλεόραση

Η απανταχού παρουσία της **τηλεόρασης** στην καθημερινή ζωή των παιδιών αποτελεί ένα πολύ σημαντικό μέσο κοινωνικοποίησης και εκπαίδευσης (Calvert, 2001). Τα παιδιά συχνά “επικοινωνούν” με χαρακτήρες της τηλεόρασης καθώς επίσης με

ενήλικες ή άλλα παιδιά που συν-παρακολουθούν ένα πρόγραμμα, ενώ η ταχύτητα του λόγου αυξάνει την ικανότητα των θεατών για κατανόηση των μηνυμάτων. Γενικότερα η τηλεόραση διευρύνει τις κοινωνιογλωσσικές εμπειρίες και την κατανόηση διαφορετικών ειδών λόγου. Η εξοικείωση με την τηλεοπτική γλώσσα, οι διαφορές μεταξύ πραγματικότητας και αναπαράστασης, ο ρόλος της πειθούς στη διαφήμιση και η επίγνωση των νέων εμπορικών στρατηγικών στα Μέσα αποτελούν τις κύριες παραμέτρους της τηλεοπτικής αγωγής. Επιπρόσθετες παράμετροι είναι η ικανότητα των μαθητών να αξιολογούν το περιεχόμενο στην τηλεόραση, να διαχειρίζονται συναισθηματικά ερεθίσματα και αντιδράσεις, να διακρίνουν το πραγματικό από το φανταστικό περιεχόμενο, αλλά και οι επιδράσεις της τηλεόρασης στην ευρύτερη γνωστική και κοινωνική τους ανάπτυξη.

Το 1910 έγινε η εισαγωγή των ταινιών ως εκπαιδευτικό μέσο στα δημόσια σχολεία του Rochester στη Νέα Υόρκη. Με την εφεύρεση της τηλεόρασης συστηματοποιήθηκε η χρησιμοποίηση ταινιών στην εκπαίδευση. Το ενδιαφέρον για την εκπαιδευτική τηλεόραση στις ΗΠΑ εκφράστηκε νωρίς: οι εκπαιδευτικοί πρόβλεψαν τη δυναμική της τηλεόρασης ως εκπαιδευτικό εργαλείο και επιδίωξαν τη θέσπιση εκπαιδευτικών εκπομπών από το Κογκρέσο. Το 1934, το κρατικό Πανεπιστήμιο της Iowa άρχισε να μεταδίδει μέσω τηλεόρασης, εκπομπές μαθημάτων σχετικά με τη στοματική υγιεινή και τους αστερισμούς. Μετά από πολλές προσπάθειες και δυσκολίες λόγω του μη εμπορικού χαρακτήρα της, η εκπαιδευτική τηλεόραση το 1967 έγινε επίσημα “δημόσια τηλεόραση” και περιλάμβανε νέες εξουσιοδοτήσεις ποιότητας και ποικιλομορφίας όπως διευκρινίζεται από το *Νόμο περί Δημοσίων Εκπομπών (Public Broadcasting Act)* (Wikipedia, 2009).

Η ΕΤ χρησιμοποιεί τα λειτουργικά χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες της τηλεόρασης ως μέσον, αλλά “μιλάει” μία διαφορετική γλώσσα που υπηρετεί τη μάθηση, προωθεί την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη του θεατή και όχι τη βιομηχανία της επικοινωνίας. Αρκετές μελέτες (Auckland, 2000; Dubeck et al., 1988; Gorn et al., 1976) διερευνούν την αξιοποίηση και αποτελεσματικότητά της ΕΤ ως μηχανισμού διάχυσης της γνώσης και ως προς τη διδασκαλία διαφόρων γνωστικών αντικειμένων.

Σύμφωνα με τους Singer & Singer (1981) οι μαθητές Δημοτικών σχολείων που παρακολουθούν μικρής διάρκειας ταινίες της ΕΤ και στη συνέχεια συμμετέχουν ενεργά σε συζητήσεις για το περιεχόμενό τους γίνονται πιο δημιουργικοί και βελτιώνουν την κριτική τους σκέψη. Από την άλλη πλευρά, η κυριότερη κριτική που γίνεται για τη χρήση της ΕΤ είναι ότι αποτελεί ένα παθητικό εκπαιδευτικό μέσο και δεν προωθεί την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών ώστε η αξιοποίηση των ταινιών της στην τάξη δεν έχει μεγάλη επιτυχία (Salomon, 1994). Γενικά η τηλεόραση έχει κατηγορηθεί ότι παραμερίζει το διάβασμα και επιδρά αρνητικά στη σχετική ικανότητα συγκέντρωσης των νεαρών θεατών. Αποτελέσματα ερευνών (Wright & Huston, 1981, 1995) συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι τέτοιου είδους σχέση υφίσταται αλλά μόνο σε περιπτώσεις υπερβολικής χρήσης που ξεπερνά τις 40 ώρες την εβδομάδα. Ακόμη η τηλεόραση έχει κατηγορηθεί ότι παρεμποδίζει τη γλωσσική ανάπτυξη με επιχείρημα ότι η παθητικότητα της παρακολούθησης και η ταχύτητα της ομιλίας στο μέσο επιδρούν αρνητικά στην απόκτηση γλωσσικών ικανοτήτων. Έρευνα των Wright & Huston το 1995 σε 250 οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, έδειξε ότι το περιεχόμενο των τηλεοπτικών προγραμμάτων είναι πιο σημαντικό για την ακαδημαϊκή επιτυχία απ’ ότι ο χρόνος θέασης. Συγκεκριμένα προέκυψε θετική συσχέτιση μεταξύ του χρόνου παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων και του χρόνου που διατίθεται για διάβασμα και εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Ερευνητές (Singer & Singer, 1998, Fisch, 2004) έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο καθοδηγητικός και διευκρινιστικός ρόλος του ενήλικα ή του εκπαιδευτικού είναι καθοριστικός για την εκπαιδευτική αποτελεσματικότητα της τηλεόρασης. Ωστόσο τονίζουν ότι «δεν υπάρχει ένας μοναδικός τρόπος χρησιμοποίησης της τηλεόρασης και του βίντεο στο σχολείο, η καλύτερη πρακτική εξαρτάται από τη φύση των χρησιμοποιούμενων υλικών και των θεμάτων και από το στυλ του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού».

3. Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης

Τα Οπτικοακουστικά Μέσα διακρίνονται αφενός στα παραδοσιακά όπως η κινηματογραφική ταινία, η φωτογραφία, τα ηχογραφημένα μηνύματα και οι τηλεοπτικές εκπομπές και αφετέρου στα νέα ψηφιακά Μέσα, τα οποία αναπτύσσονται συνεχώς όπως το βίντεο, η WebTV, τα Webinars (Διαδικτυακά σεμινάρια), Web lectures (ιστοδιαλέξεις/βιντεοδιαλέξεις), enriched lectures (εμπλουτισμένες διαλέξεις), tutorials, slide casts (παρουσιάσεις), screen casts (καταγραφές της οθόνης), virtual classrooms (εικονικές τάξεις) κ.ά.

Τόσο η ταινία όσο και το βίντεο δηλαδή ο συνδυασμός λόγων, ήχων και εικόνων είναι ένα από τα Μέσα που έχει χρησιμοποιηθεί σε διάφορα εκπαιδευτικά πλαίσια για την υποστήριξη της μάθησης (Bates, 1985) ως ένα δυναμικό μέσο οπτικοποίησης, αφήγησης, αφαίρεσης και αναγνώρισης. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικές ταινίες έχουν συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους με σκοπό να οδηγήσουν συγκεκριμένες ομάδες “θεατών” - εκπαιδευομένων στην κατανόηση των νοημάτων του γνωστικού αντικείμενου που πραγματεύονται.

Το βίντεο προσφέρει τη δυνατότητα στον μαθητή να ταξιδέψει σε άλλους τόπους ή άλλους χρόνους, να ανακαλύψει κρυμμένους κόσμους, να αποσαφηνίσει και συσχετίσει αφηρημένες έννοιες, να ζωντανέψει το περιεχόμενο του μαθήματος, να αναδείξει απομακρυσμένες έννοιες, έννοιες δύσκολες να αντιληφθεί, να επιμηκύνει το χρόνο ή να τον συμπύξει, να κεντρίσει το ενδιαφέρον του για νέα γνώση και γενικά να οδηγήσει σε βελτιωμένο επίπεδο παιδείας, το οποίο χαρακτηρίζεται ως οπτικός αλφαριθμητισμός (visual literacy). Με την εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας και τη σημαντική μείωση του κόστους αναπαραγωγής και διανομής, το βίντεο μπορεί εύκολα να χρησιμοποιηθεί στην τάξη στοχεύοντας στην καταγραφή και ανάλυση αλληλεπιδράσεων (Pea & Hay, 2002) καθώς και στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας και της συνεργατικής μάθησης (BECTA, 2004).

Νέα Οπτικοακουστικά Μέσα εμφανίζονται με γοργούς ρυθμούς και με την ψηφιακή σύγκλιση των τεχνολογιών τηλεόρασης και διαδικτύου βρισκόμαστε ενόψει της ανάδυσης νεότερων Οπτικοακουστικών Μέσων. Τα Οπτικοακουστικά Μέσα (Ο/Α) έγιναν «προσιτά» και αναπόσπαστο πλέον στοιχείο της καθημερινότητας των μαθητών, μέσω των ψηφιακών τεχνολογιών τόσο σε θέματα πρόσβασης όσο και παραγωγής. Οι δυνατότητες της ενσωμάτωσης σε περιβάλλοντα μάθησης στο διαδίκτυο καθώς και η αλληλεπίδραση ενισχύουν τον εκπαιδευτικό τους ρόλο.

Η εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας προσφέρει επιπλέον νέες πλατφόρμες διάθεσης τηλεοπτικού σήματος. Από την παραδοσιακή αναλογική τηλεόραση, προχωρήσαμε στη δορυφορική, στην επίγεια ψηφιακή, στην καλωδιακή τηλεόραση. Με την πρόοδο των ευρυζωνικών συνδέσεων, οι οποίες επιτρέπουν μεταφορά μεγάλου όγκου δεδομένων, το τηλεοπτικό σήμα «κωδικοποιείται» με νέα μέσα. Στο πλαίσιο της σύγκλισης των τεχνολογιών τηλεόρασης και διαδικτύου, εμφανίζονται υβριδικές πλατφόρμες διάθεσης όπως οι IPTV, Smart TV, Web TV, HbbTV - Υβριδική TV - Hybrid Broadcast Broadband TV, (HbbTV, nd). Οι νέες τηλεοπτικές συσκευές

συνδέονται με το διαδίκτυο και οι νέες πλατφόρμες προσφέρουν αυξημένες δυνατότητες διάδρασης και πρόσβασης σε Web υπηρεσίες.

Στην Ευρώπη η τεχνολογία HbbTV παρέχεται ήδη στους πολίτες 16 χωρών και ο χάρτης των χωρών με υβριδικές υπηρεσίες τηλεόρασης συνεχώς διευρύνεται. Ο τηλεθεατής αποκτά τη δυνατότητα πλοήγησης σε εκπομπές κατ' απαίτηση μέσω της χρήσης υπηρεσιών Catch-upTV και video-on-demand (Κρέτσος, 2017).

Σήμερα η κατανάλωση οπτικοακουστικού περιεχομένου, κυρίως στους νέους «πραγματοποιείται πλέον μέσω της οθόνης διαφορετικών ηλεκτρονικών συσκευών και του διαδικτύου, έχοντας ως αποτέλεσμα το τηλεοπτικό προϊόν να μεταδίδεται με πολλούς τρόπους. Από τους 2,5 δισεκατομμύρια περίπου χρήστες έξυπνου κινητού παγκοσμίως το 60% καταναλώνει βίντεο σε καθημερινή βάση. Το 40% της κατανάλωσης βίντεο από το YouTube γίνεται ήδη μέσω της χρήσης έξυπνου κινητού. Μέχρι το 2020, το 75% της παγκόσμιας κυκλοφορίας δεδομένων σε φορητές συσκευές θα είναι βίντεο» (Κρέτσος, 2017).

4. Η σημερινή υβριδική κατάσταση στην Ευρώπη: ενημέρωση Δικτύου «Ευρυδίκη»

Τον Φεβρουάριο του 2017, το Τμήμα της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης, διατύπωσε ερώτημα με σκοπό να διερευνηθεί η λειτουργία της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες εν μέσω των τεχνολογικών αλλαγών, μέσω του Δικτύου Εκπαιδευτικών Πληροφοριών «Ευρυδίκη» του Τμήματος Ευρωπαϊκής Ένωσης της Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών και Διεθνών Θεμάτων. Έπειτα από τη συλλογή των απαντήσεων από τις χώρες μέλη του δικτύου που ανταποκρίθηκαν και την αποδελτίωσή τους, προκύπτουν τα παρακάτω:

Στην Τσεχία δεν υπάρχει συγκεκριμένο εκπαιδευτικό κανάλι. Ένας από τους 6 δημόσιους τηλεοπτικούς σταθμούς παρουσιάζει ψυχαγωγικά και εκπαιδευτικά προγράμματα, απευθυνόμενα σε παιδιά ηλικίας 4 έως 12 ετών. Η δημόσια τηλεόραση της Τσεχίας αναλαμβάνει τη δημιουργία και μετάδοση προγραμμάτων λαϊκής επιμόρφωσης καλύπτοντας όλο το φάσμα ηλικιών και ενδιαφερόντων. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα της τσεχικής δημόσιας τηλεόρασης είναι αφενός ίδιες παραγωγές και αφετέρου προγράμματα που αγοράζονται από εξωτερικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών και διεθνών συμπαραγωγών. Υπάρχει συνεργασία της τηλεόρασης με υπουργεία και περιφερειακές διοικήσεις. Το εύρος των θεματικών είναι πολύ μεγάλο, όπως τεχνολογία πληροφοριών, οικονομία, ασφάλεια, υγεία, οικολογία, ιστορία κλπ. και απευθύνεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένες ώρες μετάδοσης των προγραμμάτων, τα οποία μεταδίδονται και μέσω των τηλεοπτικών σταθμών και διαδικτυακά. Τέλος υπάρχει διαδραστικό περιεχόμενο καθώς και υπηρεσίες για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Στη Λιθουανία υπάρχουν διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα μεταδιδόμενα από την δημόσια ή την ιδιωτική τηλεόραση και το διαδίκτυο. Ο πλέον σημαντικός φορέας είναι ο διαδικτυακός τόπος Teachers TV, ο οποίος λειτουργεί υπό την επίβλεψη του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών της Λιθουανίας. Η διαδικτυακή τηλεόραση Teachers TV απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, σπουδαστές, γονείς και ειδικούς της εκπαίδευσης. Καλύπτει ένα μεγάλο εύρος θεματικών πεδίων, από την πρωτοβάθμια έως και τη μη τυπική εκπαίδευση, παρέχοντας μεγάλη ποικιλία προγραμμάτων με τη μορφή εκπαιδευτικών ταινιών, παρουσιάσεων, ομιλιών, συνεντεύξεων. Επίσης, το Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών δημιουργεί μικρής έκτασης σειρές εκπαιδευτικών και επιστημονικών θεμάτων, οι οποίες μεταδίδονται από τη δημόσια ή την ιδιωτική τηλεόραση. Όλα τα επεισόδια είναι ελεύθερα προσβάσιμα στο διαδίκτυο.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο και ειδικότερα στις Αγγλία, Ουαλία και Β.Ιρλανδία δεν υπάρχουν εκπαιδευτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί. Υπήρξε η πλατφόρμα Teachers TV (τηλεοπτικός σταθμός και δικτυακός τύπος), η οποία λειτούργησε με κρατική χρηματοδότηση και απευθυνόταν στο σύνολο των εργαζομένων στον εκπαιδευτικό χώρο του Ηνωμένου Βασιλείου. Είχε ως σκοπό την ενίσχυση της επαγγελματικής εξέλιξης των εργαζομένων και τη συνδρομή στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας παρέχοντας εκπαιδευτικό υλικό για την τάξη καθώς και μέσα υποστήριξης για τη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη. Οι θεματικές κάλυπταν το σύνολο του εθνικού σχολικού προγράμματος, απευθυνόμενες τόσο σε διευθυντικά στελέχη όσο και στους εκπαιδευτικούς. Ένας άλλος δημόσιος εκπαιδευτικός οργανισμός είναι το Ανοικτό Πανεπιστήμιο, το οποίο σε συνεργασία με την τηλεόραση του BBC παρήγαγε τεράστιο αριθμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Σήμερα, εξακολουθεί η παραγωγή μέσω διαδικτύου, σε διαρκή συνεργασία με το BBC. Σχετικά με τις υπηρεσίες που απευθύνονται σε άτομα με ειδικές ανάγκες, προσφέρονται οπτικοακουστικό υλικό και ειδικά μέσα από συγκεκριμένη ιστοσελίδα στη διάθεση αυτών των ατόμων.

Στη Βόρειο Ιρλανδία, το Υπουργείο Παιδείας ανέπτυξε έναν διαδικτυακό τόπο εκπαιδευτικής τηλεόρασης. Πρόκειται για μία πλατφόρμα η οποία υποστηρίζει τη βελτίωση της σχολικής λειτουργίας σε όλους τους τομείς των σχολικών δράσεων. Επίσης, οι εκπαιδευτικές αρχές παρέχουν μία υπηρεσία διαδικτυακής τηλεόρασης με ευρύ φάσμα επιμορφωτικού και υποστηρικτικού υλικού κατ' απαίτηση (on demand), για διευθυντικά στελέχη, εκπαιδευτικούς και λοιπούς συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική κοινότητα. Η Σκωτία δεν διαθέτει εκπαιδευτικούς τηλεοπτικούς σταθμούς. Όλο το εκπαιδευτικό υλικό του BBC προσφέρεται διαδικτυακά. Ένας τηλεοπτικός σταθμός έχει εντάξει στο πρόγραμμά του ορισμένες εκπομπές με εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Τα προσφερόμενα στο διαδίκτυο προγράμματα είναι παραγωγές από ανεξάρτητες εταιρίες για το BBC. Το υλικό απευθύνεται κυρίως στις ηλικίες από 5 έως 18 ετών. Υπάρχει περιορισμένη διαδραστικότητα και υποτιτισμός των προγραμμάτων για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Η Σουηδία διαθέτει δημόσια εκπαιδευτικά κανάλια, χρηματοδοτούμενα από τις εισφορές των νοικοκυριών ως δικαιώματος πρόσβασης στη δημόσια τηλεόραση και στο δημόσιο ραδιόφωνο. Σκοπός αυτών των καναλιών είναι η παραγωγή και μετάδοση εκπαιδευτικών καθώς και ευρύτερης παιδείας προγραμμάτων. Οι παραγωγές είναι εσωτερικές, εξωτερικές, συμπαραγωγές, παραγωγές που αγοράζονται από εξωτερικούς φορείς. Η θεματική των καναλιών καλύπτει εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές ανάγκες από την προσχολική έως και την ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση. Διαδραστικό περιεχόμενο καθώς και υπηρεσίες υποστήριξης προσφέρονται για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Στη Γερμανία τα εκπαιδευτικά προγράμματα παράγονται από δημόσιους τηλεοπτικούς οργανισμούς. Αυτοί οι οργανισμοί συνεργάζονται μεταξύ τους ανταλλάσσοντας παραγωγές. Πρόκειται για ανεξάρτητους, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς οι οποίοι υπόκεινται στο γερμανικό δημόσιο δίκαιο. Προσφέρεται ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων, απευθυνόμενο σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι επίσης διαθέσιμα σε DVD και κατά παραγγελία στο διαδίκτυο και μέσω κινητών υπηρεσιών. Στους διαδικτυακούς τόπους υπάρχει διαδραστικό περιεχόμενο ενώ προσφέρονται υπηρεσίες σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

Στην Κύπρο δεν υπάρχει εκπαιδευτική τηλεόραση ωστόσο στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της Κύπρου λειτουργεί Διεύθυνση Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας, η οποία υποστηρίζει εκπαιδευτικές δράσεις γραμματισμού στα Μέσα, παραγωγής

επαγγελματικών βίντεο καθώς και μαθητικούς διαγωνισμούς βίντεο ή ψηφιακών δημιουργιών. Αρκετές από τις δράσεις αυτές πραγματοποιούνται σε συνεργασία με την ΕΤ της Ελλάδος, όπως οι Διεθνείς Διαγωνισμοί ταινιών μικρού μήκους «Σινεμά διάβασες;» και «Κύπρος-Ελλάδα-Ομογένεια: Εκπαιδευτικές Γέφυρες».

Στην Ισπανία δεν υπάρχει εκπαιδευτική δημόσια τηλεόραση. Η δημόσια και η ιδιωτική τηλεόραση περιλαμβάνουν στα προγράμματά τους ορισμένες εκπομπές εκπαιδευτικού και πολιτιστικού περιεχομένου. Αυτά τα προγράμματα μπορεί να είναι αποκλειστικές παραγωγές των ανωτέρω καναλιών, είτε συμπαραγωγές με εξωτερικούς φορείς. Επικεντρώνονται στη μάθηση της αγγλικής γλώσσας καθώς και σε θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος για τη φύση, την επιστήμη, την τεχνολογία και τις τέχνες. Τα εν λόγω προγράμματα προσφέρονται τηλεοπτικά, διαδικτυακά και μέσω υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας. Διατίθενται επιλογές προγραμμάτων κατ' απαίτηση και διαδραστικών προγραμμάτων καθώς και υπηρεσία προγραμμάτων για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Στην Πορτογαλία δεν υπάρχει εκπαιδευτική δημόσια τηλεόραση. Λειτουργεί ένας διαδικτυακός τόπος του Δημόσιου Ραδιοτηλεοπτικού Οργανισμού που προσφέρει ορισμένο εκπαιδευτικό υλικό ως συμπλήρωμα των σχολικών προγραμμάτων. Στην Αυστρία λειτουργεί ένας δημόσιος τηλεοπτικός σταθμός, ο οποίος επικεντρώνεται σε πολιτιστικά προγράμματα.

5. Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση 2.0: Αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής

Η Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση του Υπουργείου Παιδείας ακολουθώντας τις διεθνείς εξελίξεις και την ευρωπαϊκή στρατηγική για τον ψηφιακό γραμματισμό, έχει αναπτύξει πρωτοβουλίες και εκπαιδευτικές δράσεις υποστηρίζοντας την πρόσβαση, την κριτική αξιολόγηση και τη δημιουργική παραγωγή οπτικοακουστικών Μέσων (Παπαδημητρίου, 2014; Τσακαρέστου & Παπαδημητρίου, 2011; Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση, nd). Μεταβαίνοντας από τα παραδοσιακά μέσα στην ψηφιακή εποχή, το 2009 λειτούργησε ο δικτυακός τόπος <http://www.edutv.gr>, όπου μπορεί ο μαθητής / εκπαιδευτικός να δει τα βίντεο της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης σε πραγματικό χρόνο, να τις «κατεβάσει» ή ακόμη να τις ενσωματώσει σε Περιβάλλοντα Διαχείρισης Μάθησης (LMS) αξιοποιώντας με αυτό τον τρόπο μία σειρά ψηφιακών υπηρεσιών, καταργώντας τους υπάρχοντες χωροχρονικούς περιορισμούς της τηλεοπτικής μετάδοσης (Παπαδημητρίου, 2014).

Αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής και συνδεδεμένη με τους μαθητές και τις σχολικές κοινότητες η δεύτερη γενιά της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης ανέπτυξε δράσεις με στόχο την υποστήριξη της σχολικής εκπαίδευσης στα Οπτικοακουστικά Μέσα στην εποχή του διαδικτύου. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο εστιάζει στις επόμενες ενότητες, στη συμμετοχή της ως εταίρου στα έργα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *EduTubePlus*, (2008-2011), *MEDEAnet*, (2012-2014), *MARCH - Make Science Real in Schools*, (2014-2016) και *energy bits* (2011-2013) σε συνεργασία με το ΙΤΥΕ Διόφαντος, με στόχο τον ψηφιακό γραμματισμό στα Οπτικοακουστικά Μέσα στο σχολείο και σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης, καθώς και στη διερεύνηση του συνδυασμού των τεχνολογιών τηλεόρασης και διαδικτύου σε δια-μεσικά έργα (“cross-media”). Επιπλέον εστιάζει στη δημιουργία της πλατφόρμας μαθητικής δημιουργίας i-create με στόχο την ανάπτυξη ενός αυθεντικού περιβάλλοντος μάθησης, το οποίο παρέχει ερεθίσματα στους μαθητές για προσέγγιση και κατανόηση γνωστικών αντικείμενων και προσφέρει ακόμη συνθήκες επικοινωνίας, συνεργατικής δημιουργικότητας και καλλιέργειας των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα.

5.1 Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά έργα

EduTubePlus

Το έργο “*EduTubePlus: A European curriculum related video library and hybrid e-services for the pedagogical exploitation video in class*” είχε στόχο τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης πολύγλωσσης, διαδικτυακής υπηρεσίας για την παιδαγωγική αξιοποίηση εκπαιδευτικών βίντεο στα Ευρωπαϊκά σχολεία. Το έργο [EduTubePlus](#) (2008-2011) αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος *eContentPlus*, με στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης, της χρηστικότητας και της αξιοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη.

MEDEAnet

Το Ευρωπαϊκό έργο [MEDEAnet](#) (2012-2014) είχε στόχο να προωθήσει τη μάθηση με ψηφιακά Μέσα με επιμορφώσεις σε τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, δράσεις δικτύωσης, διαδικτυακές πηγές και διαμοιρασμό της γνώσης. Επιμέρους στόχοι ήταν (Medeanet, nd):

- ο γραμματισμός στα Ψηφιακά Οπτικοακουστικά Μέσα (Media Literacy),
- η ενίσχυση της ψηφιακής οπτικοακουστικής παιδείας μέσα από την ενημέρωση και την επιμόρφωση της εκπαιδευτικής κοινότητας στην αξιοποίηση των Ψηφιακών Οπτικοακουστικών Μέσων, με τη διοργάνωση διαζώσης & διαδικτυακών σεμιναρίων για τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων,
- η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών της αξιοποίησης των Ψηφιακών Οπτικοακουστικών Μέσων στην εκπαίδευση μέσα από την Ευρωπαϊκή εκπαιδευτική κοινότητα και
- η διάχυση αποτελεσμάτων καλών πρακτικών, βραβευμένων οπτικο-ακουστικών έργων και γενικότερα προβολή σχετικών δράσεων μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και τα διαδικτυακά περιβάλλοντα, στα οποία έχει ενεργή παρουσία και δράση η Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση.

Οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας και μετα-δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΙΕΚ) σχετικά με τον αλφαριθμητισμό και την εκπαίδευση στα Μέσα καταγράφηκαν στο πλαίσιο του MEDEAnet. Εστιάζοντας στα δυο επιμορφωτικά σεμινάρια «Αναπτύσσοντας ντοκιμαντέρ στα σχολεία», που διοργανώθηκαν από την Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση αναφέρονται οι θεματικές τους ενότητες, ενδεικτικά:

- Μεθοδολογίες που συνδέονται με το ντοκιμαντέρ (documentary)
- Κριτική ανάλυση εικόνας και βίντεο
- Ανάδειξη του documentary σαν ένα πολυτροπικό και εκφραστικό μέσο
- Διερεύνηση τρόπων και πηγών με στόχο την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας
- Βελτίωση τεχνικής γυρισμάτων και επεξεργασίας
- Εστίαση σε μεθοδολογίες που μπορούν να κάνουν τη διδασκαλία ελκυστική στους νέους
- Ανταλλαγή εμπειριών με ευρωπαίους καθηγητές.

Οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν με μεγάλο ενθουσιασμό και έδειξαν θερμό ενδιαφέρον να συνεχίσουν την επιμόρφωση. Ζήτησαν ιδέες και καθοδήγηση για να συνδυάσουν το αναλυτικό πρόγραμμα με την Ο/Α παραγωγή και δημιουργικότητα. Επιθυμούν τη συμμετοχή τους σε διαδικτυακές κοινότητες μάθησης και την ανάπτυξη δικτύου μάθησης σχετικά με τον Ο/Α αλφαριθμητισμό.

Το [energy bits](#) (2011-2013) αποτέλεσε ένα πρωτότυπο δια-μεσικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο διαδίκτυο και στην τηλεόραση για την προώθηση της βιώσιμης

χρήσης της ενέργειας- συμπαράγωγή 13 ευρωπαϊκών φορέων με την υποστήριξη του προγράμματος *Intelligent Energy*. Μέσα από 24 σύντομες ταινίες-αφηγήσεις ανθρώπων από 7 ευρωπαϊκές χώρες, 1 διαδικτυακό περιπετειώδες παιχνίδι, έναν ευρωπαϊκό διαγωνισμό βίντεο και ένα διαδραστικό ντοκιμαντέρ, παρουσιάζονται οι ενεργειακές παγκόσμιες προκλήσεις.

MARCH - Make Science Real in Schools (2013-2016) είχε στόχο τη δημιουργία ελκυστικών περιβαλλόντων μάθησης στις Θετικές Επιστήμες στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Στο πλαίσιο του MARCH, αναπτύχθηκαν ένα σύνολο καλών πρακτικών, καινοτόμων μεθοδολογιών και πιλοτικών εφαρμογών στα σχολεία των 7 συμμετεχουσών χωρών, οι οποίες εστίασαν στην αξιοποίηση των Ψηφιακών Οπτικοακουστικών Μέσων και ιδιαίτερα στις μεθοδολογίες της «αντεστραμμένης τάξης» (flipping classrooms) και στη δημιουργία Νέων Μέσων.

5.2 Πλατφόρμα μαθητικής δημιουργίας της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης

Η πλατφόρμα μαθητικής δημιουργίας της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης www.i-create.gr αναπτύχθηκε το 2011 και φιλοξενεί τις εκπαιδευτικές δράσεις και το ψηφιακό περιεχόμενο που αναπτύχθηκε, (Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση, nd; Τσακαρέστου, & Παπαδημητρίου, 2011). Η πλατφόρμα i-create αξιολογήθηκε ανάμεσα στις 10 καλές πρακτικές για την εκπαίδευση και μάθηση 2.0 στο πλαίσιο της πρόσκλησης καινοτομικών πρωτοβουλιών νέων και καλών πρακτικών για την αξιοποίηση των διαδικτυακών εργαλείων και κοινοτήτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Επικοινωνίας του Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών (Μάθηση 2.0, 2012). Οι εκπαιδευτικές δράσεις σχεδιάστηκαν και υποστηρίχθηκαν με μαθήματα επεξεργασίας βίντεο και τεκμηριωμένο περιεχόμενο. Στη συνέχεια εμπλουτίστηκαν με το ψηφιακό περιεχόμενο που δημιουργούν οι ομάδες των μαθητών με τους εκπαιδευτικούς τους στον κοινό χώρο οικοδόμησης γνώσης της πλατφόρμας. Οι μαθητικές κοινότητες «αγκάλιασαν» τις δράσεις και συμμετείχαν με ενθουσιασμό. Με τη συμμετοχή τους, οι μαθητές ωφελήθηκαν από την ομαδική εργασία, τη δημιουργικότητα καθώς και την επαφή τους με τα Ο/Α μέσα και συχνά τους ανθρώπους-επαγγελματίες των Μέσων. Καθοριστικός είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ενθάρρυνση και υποστήριξη της μαθητικής δημιουργίας.

Η παιδαγωγική προσέγγιση της δημιουργίας βίντεο στο σχολείο στηρίζεται σε αρχές και πρότυπα της κοινωνικό-εποικοδομητικής (Jonassen, 1991; Vygotsky 1978), και κριτικό-κοινωνικής προσέγγισης (Edmonson et al., 1993; Taylor, 1996). Σύμφωνα με την κοινωνικό-εποικοδομητική προσέγγιση, δίνεται βαρύτητα στην κοινωνική φύση της μάθησης και στο συγκείμενο πλαίσιο στο οποίο αυτή συντελείται (Jonassen 1991; Perkins, 1991). Η γνώση «οικοδομείται» από τον μαθητή μέσω της διανοητικής και πρακτικής δημιουργικής δραστηριότητας. Εκπαιδευτικοί και μαθητές είναι ενεργοί συμμετέχοντες επιδιώκοντας τεχνικές και δημιουργικές λύσεις, είναι αποδέκτες και «διερμηνείς» που κατασκευάζουν την πραγματικότητά τους μέσω της συμμετοχής τους σε αυτές τις διανοητικές δραστηριότητες.

Η δημιουργία βίντεο στο σχολείο εστιάζει σε εργαλεία και μεθόδους υποστήριξης όλων των σταδίων παραγωγής του βίντεο στη σχολική τάξη, στο πλαίσιο της ενεργητικής μάθησης και της προσέγγισης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα (P21, nd). Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται δίνουν έμφαση στην προσέγγιση της κινηματογραφικής γλώσσας και στην αξιοποίηση συνεργατικών τεχνικών μάθησης, οι οποίες ενισχύουν τη δημιουργικότητα και έχουν τη δυνατότητα να κάνουν τη διδασκαλία ελκυστική στους νέους.

Η εμπλοκή των μαθητών σε αυθεντικές δραστηριότητες που έχουν νόημα γι' αυτούς, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να δημιουργήσουν το δικό τους βίντεο, ευνοεί την ενεργό συμμετοχή τους και επομένως διευκολύνει τη σε βάθος κατανόηση και οικοδόμηση της γνώσης (Unesco, 2002). Η δημιουργία βίντεο αποτελεί ένα σημαντικό κίνητρο για μάθηση, καλλιεργεί ψηφιακές, ατομικές και συνεργατικές δεξιότητες και εμπνέει τους σημερινούς μαθητές. Επιπλέον, συμβάλλει ιδιαίτερα στην πρόκληση ενδιαφέροντος, στη διατήρηση της προσοχής, στην επεξήγηση πολύπλοκων φαινομένων και στην αποσαφήνιση δύσκολων εννοιών που είναι δύσκολο να εξηγηθούν αποκλειστικά με τον προφορικό λόγο ή με γραπτό κείμενο. Οι μαθητές καλλιεργούν θετική αλληλεξάρτηση, ατομική και συλλογική ευθύνη, αμοιβαία ενθάρρυνση και διευκόλυνση των προσπαθειών ώστε να προωθείται ο στόχος της ομάδας. Ασκούνται σε κοινωνικές λειτουργικές δεξιότητες όπως να εκφράζουν ελεύθερα την άποψή τους και να ακούν προσεκτικά. Επιπλέον, οι μαθητές ασκούνται σε κοινωνικές συνεργατικές δεξιότητες όπως επικοινωνιακές δεξιότητες, δεξιότητες οικοδόμησης αμοιβαίας εμπιστοσύνης και δεξιότητες διαχείρισης διαφωνιών και συγκρούσεων (Χατζηδήμου, 2011).

6. Συμπεράσματα για τα Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης

Το οπτικοακουστικό υλικό προσθέτει μία πραγματική διάσταση και αυθεντικότητα ζωντανεύοντας τη διαδικασία της μάθησης. Συνεπώς αποτελεί μια σημαντική παράμετρο επιτυχίας όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες στην επιτυχία ή την αποτυχία μιας εκπαιδευτικής τεχνολογίας είναι η ποιότητα του περιεχομένου, παρά η ίδια η τεχνολογία» (Fabos, 2001).

Η σύγκλιση των τεχνολογιών τηλεόρασης και διαδικτύου αναπτύσσει νέες υβριδικές πλατφόρμες διάθεσης και τα προγράμματα διατίθενται με εκπομπή σε ροή ή κατ' απαίτηση. Ευρυζωνικές υπηρεσίες και οι πρόσφατες τεχνολογίες των μέσων ροής, WebTV, SmartTV και HbbTV διαμορφώνουν ένα νέο τοπίο και για την εκπαιδευτική τηλεόραση. Ευρωπαϊκά έργα διερευνούν τις δυνατότητες του συνδυασμού των τεχνολογιών στην εκπαίδευση αναπτύσσοντας δια-μεσικά έργα (energybits, nd): με έναν ενιαίο και συνεκτικό τρόπο συνδυάζονται η τηλεοπτική σειρά, παιχνίδια στο διαδίκτυο και σε κινητές συσκευές, διαδραστικά ντοκιμαντέρ κ.ά.

Με την προσφορά της οπτικοακουστικής αφήγησης από την πλευρά της τηλεόρασης και την ικανότητα δημιουργίας εικονικών μαθησιακών περιβαλλόντων από πλευράς του διαδικτύου, η σύγκλιση των δυο τεχνολογιών αποτελεί σήμερα μια πρόκληση για την εκπαίδευση. Πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς επίσης είναι να γνωρίσουν την αξία και τις ευκαιρίες των νέων ψηφιακών μέσων και να κατανοήσουν ότι αποτελούν ισχυρά, καινοτόμα και δημιουργικά στοιχεία που εμπλουτίζουν τη διδασκαλία και τη μάθηση (Bijnens et al., 2004). Παρόλο ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών παρακολουθεί τις εξελίξεις αμήχανα, ένας ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός εκπαιδευτικών ενδιαφέρεται και διερευνά τις δυνατότητες αξιοποίησης των Ψηφιακών Ο/Α Μέσων με καθορισμένες παιδαγωγικές μεθόδους και ένταξης μέσα στην τάξη ή σε περιβάλλοντα μάθησης στο Διαδίκτυο. Τα κύρια σημεία διερεύνησης αφορούν τις δυνατότητες αποτελεσματικής αναζήτησης των διαθέσιμων ανοικτών οπτικοακουστικών πόρων, ενσωμάτωσης, επαναχρησιμοποίησης, μετάφρασης, υποτιτλισμού, μεταγλώττισης δίνοντας έμφαση στις αλληλεπιδραστικές δραστηριότητες ή αξιοποίησης ως εργαλεία εικαστικής δημιουργίας και έκφρασης.

Η μάθηση στηριζόμενη στα Ψηφιακά Ο/Α Μέσα προϋποθέτει ότι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συμβουλευθούν, καθοδηγήσουν και υποστηρίξουν τους μαθητές τους και

να συμμετάσχουν σε πιο ανοικτές μορφές εκπαίδευσης και μάθησης. Η αξιοποίηση Ψηφιακών Ο/Α Μέσων σε εξ αποστάσεως περιβάλλον προσφέρει ευκαιρίες στους μαθητές να προσεγγίσουν εξατομικευμένη μάθηση ακολουθώντας ο καθένας τον προσωπικό του ρυθμό μελέτης. Ωστόσο συνεπάγεται αλλαγή στις διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών, η οποία απαιτεί:

- Πρόσβαση σε αποθετήρια ανοικτών Ψηφιακών Ο/Α Μέσων, οργανωμένων κατά συλλογές, θεματική περιοχή και τύπο αντικειμένου.
- Γνώση τεχνολογιών και παιδαγωγικών μεθόδων αξιοποίησης των ανοικτών Ψηφιακών Ο/Α Μέσων.
- Πρόσβαση σε ένα δίκτυο εμπειρογνομόνων και εκπαιδευτικών κέντρων για την παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και υποστήριξης.
- Πρόσβαση σε δίκτυα συναδέλφων εκπαιδευτικών με στόχο την ανταλλαγή ιδεών, εμπειριών και ανοικτών πόρων.

Η μελέτη των μορφών ΕΤ στις χώρες της Ευρώπης δείχνει ότι διαμορφώνεται ένα μικτό μοντέλο τηλεοπτικής και διαδικτυακής παρουσίας εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Οι τρέχουσες τεχνολογίες αξιοποιούν κυρίως τις δυνατότητες διάδρασης αλλά και ενσωμάτωσης σε περιβάλλοντα μάθησης.

Λόγω της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών και του ταχύτερου διαδικτύου, μια νέα μορφή τηλεόρασης αναδύεται με τα εξής χαρακτηριστικά:

- ταχύτητα, αμεσότητα και εμπλουτισμένο περιεχόμενο,
- μεγαλύτερη ευελιξία και προσαρμογή στις ατομικές ανάγκες,
- μεγαλύτερη κοινωνικότητα και διαδραστικότητα.

Οι παραδοσιακοί τηλεοπτικοί σταθμοί, αλλά και οι δημόσιες ραδιοτηλεοράσεις μπορούν, άραγε, να επιβιώσουν στο νέο σύνθετο και ανταγωνιστικό περιβάλλον; «Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η πλειοψηφία του κοινού συνήθως δεν εγκαταλείπει και δεν υποκαθιστά την ελεύθερης λήψης ή τη συνδρομητική τηλεόραση, αλλά αντίθετα τη συμπληρώνει με streaming υπηρεσίες και νέα προϊόντα διάδρασης σε μια προσπάθεια ικανοποίησης πιο εξατομικευμένων αναγκών τηλεθέασης» (Κρέτσος, 2017).

Η Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση του ΥΠΠΕΘ προσεγγίζοντας τη νέα εποχή, ανέπτυξε δράσεις σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο αξιοποίησης των Ο/Α Μέσων σε περιβάλλοντα μάθησης στην τάξη ή στο διαδίκτυο, υποστήριξης και ανάδειξης της μαθητικής δημιουργίας και βιωματικών επιμορφώσεων των εκπαιδευτικών σε θέματα Ο/Α μέσων. Ως φορέας μη τυπικής εκπαίδευσης συνέβαλε στον ψηφιακό γραμματισμό στα οπτικοακουστικά Μέσα, προσφέροντας πρόσβαση σε Ο/Α υλικό (διάθεση με ανοικτές άδειες για θέαση και επαναχρησιμοποίηση), καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και δημιουργική παραγωγή οπτικοακουστικών προϊόντων. Το έγκυρο εκπαιδευτικό τηλεοπτικό προϊόν της ψηφιοποιήθηκε και αξιοποιήθηκε στα νέα διαδικτυακά περιβάλλοντα. Το αρχαικό Ο/Α περιεχόμενο της έχει δυνατότητες εμπλουτισμού και αξιοποίησης ώστε να παραγάγει ιδιαίτερης αξίας τηλεοπτικό προϊόν και να στηρίζει ζώνες τηλεθέασης.

Οι εκπαιδευτικές δράσεις της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης συνετέλεσαν αφενός στην προσέγγιση γνωστικών αντικειμένων με εναλλακτικό τρόπο και αφετέρου στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα. Οι μαθητές δημιουργώντας βίντεο συμμετέχουν ενεργά στη μάθηση συνδέοντας πληροφορίες με την ατομική και συλλογική τους εμπειρία αλλά και με ευρύτερα κοινωνικά ζητήματα. Οι ομάδες των μαθητών εργάζονται με ενθουσιασμό λόγω του ελκυστικού περιβάλλοντος συνεργασίας και δημιουργίας και των αυθεντικών συνεργατικών δραστηριοτήτων μάθησης. Τα προϊόντα της μαθητικής δημιουργίας αναδεικνύονται στην πλατφόρμα i-create καθώς και στην τηλεοπτική ζώνη της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης.

Η εφαρμογή των εκπαιδευτικών δράσεων ψηφιακού γραμματισμού στα οπτικο-ακουστικά Μέσα τόσο στην τάξη όσο και στο διαδίκτυο έφερε καινοτομίες στις εκπαιδευτικές πρακτικές της χώρας, εμπνέοντας τους μαθητές να ανακαλύψουν την οπτικοακουστική γλώσσα, τα ψηφιακά μέσα και να συνεργαστούν σε ομάδες με κοινό στόχο και όραμα.

Βιβλιογραφία

- Auckland, G. (2000). BBC Education in an Online World in Educational Television & Media Association *ETmA Annual Conference 2000*. Ανακτήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου, 2007 από <http://iet.open.ac.uk/pp/s.a.rae/>
- Bates, A. W. (1985). Using video in higher education Institute of Educational Technology. *IET Paper on Broadcasting*, No. 243.
- BECTA, (2004). *Digital video technologies*. Ανακτήθηκε στις 5 Μάιου, 2007 από <http://foi.becta.org.uk>
- Catch-up TV, (nd). Ανακτήθηκε στις 24 Αυγούστου, 2017 από <https://tvcatchup.com/>
- Edmonson, K.M., Novac J.D. (1993). The Interplay of scientific epistemological views, learning strategies, and attitudes of college students. *Journal of research in Science Teaching*, 30(6) (547-599).
- Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση, (nd). Ανακτήθηκε στις 21 Αυγούστου, 2015 από <http://www.edutv.gr>
- EC, (2007). Communication on Media Literacy in the Digital Environment . Retrieved on 9 May, 2015, from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:am0004>.
- EC, (2010). The Digital Agenda for Europe. Retrieved on 12 January, 2016, from: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-agenda-europe-2020-strategy>
- Energybits, (nd). Energy BITS – Young people and media for a low energy footprint (E-BITS). Ανακτήθηκε στις 25 Αυγούστου, 2017 από <https://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/en/projects/e-bits>
- Fabos, B. (2001). Media in the Classroom: an Alternative History. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Seattle, WA.
- Fisch, S. M. (2004). *Children's learning from educational television: Sesame Street and beyond*. Ανακτήθηκε στις 21 Σεπτεμβρίου, 2008 από www.br-online.de/jugend/izi/english/publication/television/18_2005_E/fisch.pdf
- HbbTV, (nd). Hybrid Broadcast Broadband TV. Ανακτήθηκε στις 25 Αυγούστου, 2017 από https://en.wikipedia.org/wiki/Hybrid_Broadcast_Broadband_TV
- Jonassen, D.J. (1991). Objectivism versus constructivism: Do we need a new philosophical paradigm? *Educational Technology Research and Development*, 39 (3):5-14.
- Κρέτσος, Λ. (2017). Γιατί η τηλεόραση παραμένει... ο βασιλιάς. Ανακτήθηκε στις 25 Αυγούστου, 2017 από <http://www.amna.gr/home/article/180143/L-Kretsos-Giati-i-tileorasi-paramenei-o-basilias>
- Μάθηση 2.0, (2012). Ανακτήθηκε στις 10 Σεπτεμβρίου 2014 από <http://mathisi20.gr/>.
- Medeanet, (nd). *Charting Media and Learning in Europe*, 2011, 2012, 2013. Retrieved on 29 November, 2015 <http://www.medeanet.eu/reports/>.
- Παπαδημητρίου, Σ. (2014). Καλές Πρακτικές Αξιοποίησης του Βίντεο στη Μάθηση. Στα *Πρακτικά του Ιου Πανελλήνιο Συνέδριο eTwinning «Αξιοποίηση των ΤΠΕ στα συνεργατικά σχολικά προγράμματα»* Πάτρα (2014). Ανακτήθηκε στις 21 Αυγούστου, 2015 από <http://conf2014.etwinning.gr/images/praktika/praktika.pdf>
- Pea, R. & Hay, K. (2002). Report to the National Science Foundation on the CILT Workshop on *Digital Video Inquiry in Learning and Education*. Ανακτήθηκε στις 1 Φεβρουαρίου, 2004 από www.cilt.org/seedgrants/community/Pea_Final_Report_2002.pdf
- Perkins, D.N. (1991). What constructivism demands of the learner? *Educational Technology*, 31(9): 19-21.
- P21, (nd). Partnership for 21st Century Learning. Ανακτήθηκε στις 25 Αυγούστου, 2017 από <http://www.p21.org/>
- Salomon, G. (1994). Interaction of Media, Cognition, and Learning, (p. 16). *Hillsdale, N.J., Lawrence Erlbaum Associates*.
- Singer, J. L., & Singer, D. G. (1981). *Television, imagination and aggression: A study of preschoolers*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Singer, J. L., Singer, D. G. (1998). Barney & Friends as entertainment and education: Evaluating the quality and effectiveness of a television series for preschool children. In J. K. Asamen & G. L.

- Berry (eds.), *Research paradigms, television, and social behaviour* (pp. 305-367). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Taylor, A. (1996). Education for democracy. Assimilation or emancipation for aborigina Australians. *Comparative Education Review*, 40(4): 426.
- Τσακαρέστου, Μ. & Παπαδημητρίου, Σ. (2011). Εκπαιδευτική Τηλεόραση 2.0: το Πείραμα της Ψηφιακής Μετάβασης. Στο Λιοναράκης, Α. (Επιμ.) 6th International Conference in Open & Distance Learning - November 2011, PROCEEDINGS. Ανακτήθηκε 21 Μαρτίου, 2011 από <http://icodl.openet.gr/index.php/icodl/2011/paper/view/66> 24 January 2013
- Χατζηδήμου, Δ. (2011). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης*, Βασικό επιμορφωτικό υλικό: τόμος Α': γενικό μέρος. Αρχική Έκδοση Μάιος 2011
- Unesco, (2011). Οδηγός Σπουδών των Εκπαιδευτικών - Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία. Ανακτήθηκε 15 Νοεμβρίου, 2014 από: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971GRE.pdf>
- Vygotsky, L. S. & Cole, M. (1978). *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Cambridge, Mass.; London: Harvard University Press.
- Wright, J. C., & Huston, A. C. (1981). Children's understanding of the forms of television. In H. Kelly & H. Gardner (Eds.), *New directions for child development: Vol. 13. Viewing children through television* (pp. 73-88). San Francisco: Jossey Bass.
- Wright, JC & Huston, AC. (1995). *Occupational portrayals on television: children's role schemata, career aspirations, and perceptions of reality*. Department of Human Development, University of Kansas, Lawrence 66045, USA. Ανακτήθηκε στις 21 Σεπτεμβρίου, 2008 από <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/8556894>
- Wikipedia (nd). National Educational Television. Educational Television's history. Ανακτήθηκε στις 1 Αυγούστου από http://en.wikipedia.org/wiki/National_Educational_Television